

KAHRAMANMARAŞ'TAN HİYEROGİİF LUVİCE YENİ BİR STEL: MARAŞ 17

A NEW HIEROGLYPIC LUWIAN STELE FROM KAHRAMANMARAŞ: MARAŞ 17

Makale Bilgisi

Başvuru: 15 Mayıs 2018
Hakem Deęerlendirmesi: 15 Mayıs 2018
Kabul: 9 Haziran 2018
DOI Numarası: 10.22520/tubaar.2018.22.004

Article Info

Received: May 15, 2018
Peer Review: May 15, 2018
Accepted: June 9, 2018
DOI Number: 10.22520/tubaar.2018.22.004

Ahmet DENİZHANOĞULLARI *

Mehmet GÜRİÇİN ** - Hasan PEKER ***

Anahtar Kelimeler: Geç Hitit Krallıkları, Gurgum, Muwizi, I. II. ve III. Larama, Anadolu Hiyeroglif Yazıtı, Luvice
Keywords: Late Hittite Kingdoms, Gurgum, Muwizi, Larama I, II and III, Anatolian Hieroglyphs, Luwian

ÖZET

Bu yazıda 25.11.2017'de Kahramanmaraş'ta bulunan Hiyeroglif Luvice yeni bir stel (MARAŞ 17) hakkında ilk değerlendirmeler ele alınacaktır. Ayrıca şimdiye kadar yayımlanmış yazıtların yanı sıra MARAŞ 17 (Muwizi, I. Larama'nın oğlu) ve MARAŞ 16 (III. Larama, Humamita'nın oğlu) üzerinde yapılan incelemeler sonucunda yaklaşık 300 yıllık dönemin tam bir Gurgum kral listesi oluşturulmuştur.

* Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesi Müdürü. E-posta: ahmet-denizhan@hotmail.com

** Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesi, Uzman. E-posta: aslan4601@gmail.com

*** Sorumlu Yazar. Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Bölümü, Hititoloji Ana Bilimdalı Öğretim Üyesi. E-posta: hasan.peker@istanbul.edu.tr

ABSTRACT

In this article, the first considerations about a new Hieroglyphic Luwian stele (MARAŞ 17) that was found in Kahramanmaraş on 25.11.2017 will be discussed. Moreover, as a result of the inspections made on MARAŞ 17 (Muwizi, son of Larama I) and MARAŞ 16 (Larama III, son of Humamita) as well as the inscriptions published up to now, a complete list of Gurgum kings was established for a period of 300 years.

25.11.2017 tarihinde Kahramanmaraş ili Onikişubat İlçesi, Pınarbaşı Mahallesi'nde (Sümbüllü Mevkii) Onikişubat Belediyesi tarafından yapılan yol çalışması sırasında Anadolu Hiyeroglif Yazılı bir stel bulunmuştur¹. 01.05.2018 tarihinde Müze Müdürlüğü'nün daveti ile H. Peker Kahramanmaraş Müzesi'nde belgeleme çalışmalarını gerçekleştirmiştir. Stelin nihai edisyonu öncesinde bilim camiasına tanıtılması Anadolu Demir Çağı çalışmaları açısından önem arz ettiği için, yeni ve eksiksiz bir kronoloji ile bu makale kaleme alınmıştır.

Üstü yuvarlatılmış, ön yüzü düz, yazılı arka yüzü yarı dairesel bazalt stelin bir kaideye yerleştirilebilmesi için altında bir geçme (tenon) vardır, ancak kırıktır. 127 cm. yüksekliğinde, 40 cm. enindeki stelin ön yüzünde ayakta duran sağa doğru bakan, etekleri saçaklı uzun elbiseli, germiş olduğu yay ile, belinde bir hançer, başı açık ve ucu kıvrık ayakkabılarla bir erkek tasvir edilmiştir. Muhtemelen sade bir av sahnesinde tasvir edilen kişi aynı zamanda yazıtın yazarı olmalıdır. Bu nadir ikonografinin en yakın örnekleri Arslan Tash/Khadatu² ve GÜRÇAY³ stellerinde karşımıza çıkmaktadır. W. Orthmann'ın Arslan Tash 2 için *Sph.* II dönemi tarihlendirmesi MARAŞ 17 için de tam uygundur. Bu dönem eserleri aynı zamanda Karkamış'ta Katuwa'nın eserleri ile çağdaştır. Stelin arka yüzünde sağ üst kenarda başlayan ve sağ alt kenarda sona eren altı tam ve bir 1/4 satır yazıt yer almaktadır. Satır çizgileri ve işaretler kabartma tekniğiyle yapılmış, *á, ma, mu, ta* gibi işaretlerin anıtsal formları kullanılmıştır. Satır yüksekliği 13-15,5 cm., satır uzunluğu 93-104 cm. arasındadır. MARAŞ 17 hem stilistik açıdan hem de yazıtın yazarı dolayısıyla MÖ 10. yy'ın son çeyreğine tarihlendirilmelidir⁴.

MARAŞ 17 üzerinde yapılan ilk incelemede yazıtın yazarı Muwizi olarak tespit edilmiştir. Bu stel Muwizi'ye ait ilk ve tek eser olmakla birlikte, Gurgum krali yazıtları içerisinde altıncı örnektir⁵. MARAŞ 8'e⁶ benzer şekilde, Muwizi kendini, (I.) Larama'nın oğlu, (I.) Muwattalli'nin torunu, Astuwaramanza'nın

torununun oğlu olarak tanıtmaktadır. Yazıtın içeriği Muwizi'nin Adana ve Hilika kentlerini de içeren icraatıdır. Yazıtın yazarının soyunun yer aldığı giriş kısmı ve çevirisi şu şekildedir:

MARAŞ 17 (Res. 1)

1. §1 [EGO...]mu-wa/i-zi-sa lara-ma-si-sá |FILIUS-mu-wa/i-za-sa mu-wa/i-ta-li-si-i-sá |FILIUS.NEPOS-si-i-sa

2. á-sa-tú-w[a/i+ra/i]||-ma-za-si-sá FILIUS.NEPOS-kwa/i-la-sa

‘[Ben] Muwizi, (I.) Larama'nın oğlu, (I.) Muwattalli'nin torunu, Astuwaramanza'nın torununun oğlu.

Müzedede MARAŞ 17 belgeleme çalışmaları sırasında sergideki yazıtlı boğa heykeli (MARAŞ 16) de değerlendirmeye alınmıştır. MARAŞ 16'nın yazarı kendisini Humamita'nın oğlu, Larama'nın torununun oğlu, Larama olarak tanıtmaktadır. Yazıtın yazarının soyunun yer aldığı giriş kısmı ve çevirisi şu şekildedir:

Resim 1: MARAŞ 17, Ön Yüz ve Yazılı Arka Yüzü. / MARAŞ 17, Front and Inscribed Back.

¹ Gaziantep Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürü Ahmet Demir, Kurul Üyeleri Prof. Dr. Kutalmış Görkay ve Ahmet Beyazlar'a teşekkür ederiz.

² Orthmann 1971: 480, pl. 4

³ Marchetti/Peker 2014

⁴ MARAŞ 17 için burada önerilen tarihlendirme, Katuwa'nın H. Peker tarafından MÖ. 10. yy'ın son çeyreğine tarihlendirmesini de desteklemektedir (Peker 2016: 47 vd.).

⁵ Kronolojik sırayla Gurgum krali yazıtları: MARAŞ 8 (I. Larama), MARAŞ 17 (Muwizi), MARAŞ 4 (II. Halparuntiya), İSKENDERUN (II. Larama), MARAŞ 1 (III. Halparuntiya), MARAŞ 16 (III. Larama).

⁶ Hawkins 2000: 252 vd.

MARAŞ 16⁷ (Res. 2)

1. §1 EGO ¹lara-ma-sá | (“IUDEX”) tara/i-wa/i-ni-i-sà
 |ku+ra/i-ku-ma-wa/i-ni-sà (URBS) REX-ti-sá ní-nu-tú-
 sa ¹¹hu-ma-mi-ta-si-sa⁸ |FILIUS-mu-wa/i-za-sá
¹¹lara-ma-si-sa L273-pa-li-sa |[FIL]IUS.NEPOS
 ‘Ben (III.) Larama, yönetici, Gurgumlu kral, NINUTU⁹,
 Humamita’nın oğlu, esirgenen¹⁰ (II.) Larama’nın
 torununun oğlu.’

I. Muwattalli’nin oğlu I. Larama ve II. Halparuntiya’nın
 oğlu II. Larama’dan farklı olarak Humamita’nın oğlu
 III. Larama’yı Gurgum tarihinde Tarhulara’nın öncülü
 olarak önermekteyiz.

Yeni bulunan stelin üzerindeki yazıtın (MARAŞ 17)
 ve yine şimdiye kadar bilinmeyen bir (III.) Larama’ya
 (bkz. Tablo) ait boğa heykeli üzerindeki yayımlanmamış
 yazıtın (MARAŞ 16) nihai yayını yazarlar tarafından
 hazırlanmaktadır.

Resim 2: MARAŞ 16, Yazıtlı Boğa Heykeli. / MARAŞ 16,
 Inscribed Bull Statue.

KAYNAKÇA

HAWKINS, J.D. 2000.

Corpus of Hieroglyphic Luwian Inscriptions, I.
 Inscriptions of the Iron Age. Berlin-New York.

MARCHETTI, N./PEKER, H. 2014.

“A Stele from Gürçay near Karkemish”, *Orientalia* 83/2:
 182-188, TAB. XV-XVI.

ORTHMANN, W. 1971.

Untersuchungen zur späthethitischen Kunst. Bonn.

PEKER, H. 2016.

Texts from Karkemish I. Luwian Hieroglyphic
 Inscriptions from The 2011-2015 Excavations. Bologna.

⁷ Bir tam ve bir 1/2 satır yazıtta satır çizgisi ve işaretler kabartma
 tekniğiyle yapılmış, á, ma, mu, sa gibi işaretlerin işlek formlarına
 karşın ta işaretinin anıtsal formu kullanılmıştır.

⁸ ní-nu-tú-sa ¹¹hu-ma-mi-ta-si-sa yazılışında şahıs adı determinatifi
 L380 işaretinin olmadığı varsayılırsa, düşük ihtimalle (III.) Larama’nın
 babasının adı Ninutushumamita olarak da önerilebilir.

⁹ Bilinmeyen bir sözcük, muhtemelen yazarın ünvanı olarak kullanılmış
 olmalıdır. Diğer bir ihtimal için bir önceki dipnota bakınız.

¹⁰ Tanrı(lar) tarafından esirgenen/korunan, bkz. Peker 2016: 17.

KAHRAMANMARAŞ'TAN HİYEROGİİF LUVİCE YENİ BİR STEL: MARAŞ 17

Tablo: Demir Çağı Gurgum Kralları. / *Kings of Gurgum in the Iron Age.*

AH KAYNAKLAR*	GURGUM**	ASSUR
MARAŞ 8 MARAŞ 17	Astuwaramanza (1010)	II. Aşšurrabi (1012-972)
MARAŞ 8 MARAŞ 17	I. Muwattalli (985)	II. Aşšurrešişi (971-967)
MARAŞ 1 MARAŞ 8 MARAŞ 17	I. Larama (960)	II. Tiglathpileser (967-935)
MARAŞ 1 MARAŞ 4 MARAŞ 17	Muwizi (935)	II. Aşšurđan (935-912)
MARAŞ 1	I. Halparuntiya (910)	II. Adadnirari (911-891)
MARAŞ 1 MARAŞ 4	II. Muwattalli <i>Mutalli</i> (885)	II. Tukultininurta (891-884)
MARAŞ 1 MARAŞ 4	II. Halparuntiya <i>II. Qalparunda</i> (860)	II. Aşšurnasirpal (883-859)
MARAŞ 1 MARAŞ 16 İSKENDERUN	II. Larama <i>Palalam</i> [?] (835)	III. Šalmaneser (858-824)
MARAŞ 1	III. Halparuntiya <i>III. Qalparunda</i> (810)	V. Šamšiadad (824-811)
MARAŞ 16	Humamita (785)	III. Adadnirari (811-783)
MARAŞ 16	III. Larama (765)	IV. Šalmaneser (783-773)
	<i>Tarhulara</i> (745)	III. Aşšurđan (773-755)
		V. Aşšurnirari (755-745)
		III. Tiglathpileser (745-727)
		V. Šalmaneser (727-722)
	<i>Mutallu</i> III. Muwattalli [?] (-711)	II. Sargon (722-705)

* Koyu renkle belirtilen Anadolu Hiyeroglifi (AH) yazıtın yazarı, takip eden sütunda yer alan Gurgum yöneticisidir.

** Tarihler yaklaşıktır. İtalik adlar Assur kaynaklarında geçmektedir.